

Tsehov ja satunnainen hyväntekeväisyys jouluna

Risto Niemi-Pynttari

Hyväntekeväisyys jouluna – ja ennen kaikkea rampojen, orpojen ja köyhien auttaminen – sai sentimentaalisen sävyn Dickensin *Joululaulun* (1843) ja Andersenin *Tulitikkutyön* (n. 1860) myötä. Kiitollinen katse kyynelitä pyyhkivän orpolapsen silmissä oli palkinto, jota roposten lahjoittajat alkoivat jopa vaatia. Vain muutama vuosikymmen myöhemmin n. 1890 Tsehov paljastaa omassa joulutarinassaan nämä hyväntekeväisyyden illuusiot. Todellisessa tarpeessa olevat ovat niin vastenmielisen näköisiä ja ilkeän katkeroituneita, että heidän avustamisensa ei tuota hyvää mieltä.

Tunnetusti Tsehov vihasi kaikkea sentimentaalista ja piti sitä naisten tautina. Novellissaan ”Naisten kuningaskunta” hän käsittelee joulun hyväntekeväisyyttä varsin ironisesti, eikä novellin nimeä voi pitää muuna kuin pilkallisena.

Nykyajan näkökulmasta ”sentimentalisessa kulttuurissa” ja hyväntekeväisyydessä on paljon hyvää, mutta Tsehovin kritiikki on silti paikallaan.

Nainen, joka on itse juuri perinyt tehtaan ja omaisuuden päättää lahjoittaa suuren rahasumman jouluaattona jollekin puutteen alaiselle perheelle. Mutta hän kohtaakin niin vastenmielisen oloisen, surkean ja teennäisen perheen, että antaa heille vain pikkurahaa.

Tarina kertoo Annasta, joka on perinyt tehtaan ja omaisuuden isältään, eletään 1800-luvun lopun Venäjällä. Jouluaattona Annan tehtävänä on käydä läpi avunpyyntökirjeitä. Hänen isänsä on testamentannut köyhille ja rannoille tietyn perusrahan, ja sen korot jaetaan pieninä, muutaman ruplan avustuksina aina joulun alla.

On huomattava, että Tsehov on asettanut päähenkilöksi naisen, perijättären, joka siis itsekin on joutunut tavallaan hyväntekeväisyyden kohteeksi.

Annan tunteet ovat ristiriitaiset; hän kokee tehtävän vastenmielisenä, koska jokainen pyyntö muistuttaa siitä, että hän on miljonääri. Toisaalta hän pystyy kuvittelemaan varsin tarkasti kuinka nuo avun tarpeessa olevat ihmiset huutavat hänen nimeään, ja se on pahinta.

”Syntyisi kuvaamaton rynnistys. Portailta toimiston ovelle ulottuisi pitkä jono joitakin ventovieraita, joilla oli eläimen kasvot, jotka olivat ryysyisiä, kylmissään, nälkäisiä ja jo juovuksissa, jotka mainitsivat käheillä äänillään Anna Akimovnan...”

Avunanojen kerjäys ja ylistys sekä hänen nimensä hokeminen olivat Annalle, miljonäärinä vielä tottumattomalle, kaikkein vaikeinta kestää.

Annan jouluihseen avustustehtävään tulee yllättäen lisähaaste, kun hän saa 1500 ruplan rahalahetyksen erään oikeudenkäynnin seurauksena. Hän päättää ryhdistäytyä ja valita isolle avustukselleen oikeudenmukaisen kohteen. Tehtaanrouvien sentimentalisuuteen hän

ei sortuisi, he avustavat vain köyhiä ja rampoja, mutta eivät välitä omista työläisistään. Anna löytää avunpyyntökirjeiden joukosta erään joka on hänen tehtaansa työläiseltä, ja joka on vaikeuksissa vaimonsa sairastumisen vuoksi.

Anna päättää antaa koko summan tälle perheelle, mutta sen sijaan että antaisi asian alaisensa hoidettavaksi, hän lähtee itse viemään rahan tuonne kurjaan kortteliin. Rahat jäävät antamatta aluksi siksi, että hän ei yksinkertaisesti ilkeä antaa niin suurta summaa, hän ei kestäisi sitä kiittolisuuden ja ylistyksen hyökylä, joka siitä seuraisi. Hänellä on aivan tarpeeksi kestämistä vallitsevassa tilanteessakin:

- Täälläkö asuu Tsalikov?

- Aivan niin, rouva, vastasi Tsalikov jäykästi, mutta tunnisti siinä samassa Annan ja huudahti: – Anna Akimovna. Ja äkkiä hän hengästyti ja läimäytti kämmeniään yhteen ikään kuin olisi kauheasti säikähtänyt. – Hyväntekijämme !

Vaikertaan hän juoksi naisen luo ja inahdellen kuin halvaantunut, – hänen parrassaan oli kaalia ja hänestä lähti vodkan lemu, – painoi otsansa käsipuuhkaan ja ikään kuin jäykistyi.

- Kätenne! laupias kätenne! hän sopersi huohottaen. – Tämä on unta! Ihanaa unta! Lapset, herättäkää minut!

Hän kääntyi pöytään päin ja sanoi nyyhkyllä äänellä, nyrkkiään heristäen:

- Kaitselmus on kuullut meitä! Meidän vapahtajamme on tullut, meidän enkelimme! Olemme pelastetut! Lapset, polvillenne, polvillenne !

Annaa hävettää olla tämän ylitsepursuavan ja teennäisen kiittolisuudenosoituksen kohteena, ja ehtii antaa perheelle vain pikkurahoja, kun paikalle tulee yllättäen nuori mies, työläinen hänen tehtaaltaan, jonka vahvuus ja varmuus aiheuttaa Annassa ihastunutta heikotusta. Mies saattaa Annaa hetken aikaa ja he keskustelevat hyväntekeväisyydestä:

- Voi tätä köyhyyttä! Anna huokasi. – Me harjoitamme hyväntekeväisyyttä pyhät ja arjet, niin kuin siitä nyt lisää lähtisi. Minusta tuntuu, että semmoisten auttaminen kuin tuon Tsalikovin, on hyödytöntä.

- Tietenkin se on hyödytöntä, myönsi mies. – Annoittepa hänelle miten paljon tahansa, hän juo kaiken. Ja nyt tänä yönä mies ja vaimo riitelevät rahasta ja ottavat yhteen, hän naurahti.

- Niin, täytyy myöntää että meidän filantropiamme on hyödytöntä, ikävää ja naurettavaa. Mutta myöntäkää toki, ettei voi istua kotona kädet ristissä, täytyy tehdä jotain. Mitä tuolle Tsalikoville oli tehtävä.

Anna kääntyi mieheen päin ja pysähtyi hänen vastaustaan odottaen; mieskin pysähtyi ja hitaasti ja vaieten kohautti hartioitaan. Ilmeisesti hän tiesi mitä Tsalikoville olisi tehtävä, mutta se oli niin karkeata ja epäinhimillistä, ettei hän uskaltanut edes sanoa.

- Teillä on varmaan koko ruumis hellänä työstä, ja kuitenkin saatatte minua, Anna sanoi, laskeutuen portaita alas. – Menkää vain kotiin.

Mutta mies ei kuunnellut. Kun he olivat päässeet kadulle, tämä juoksi edellä, irrotti reki-peitteen ja auttaessaan Anna Akimovnaa istumaan sanoi:

Hyvää pyhää.

Anna lumoutui tästä varmaotteisesta työläisestä, hän olisi antanut 1500 ruplaa hänelle jos olisi ilennyt. Kotiin päästessään hän haaveili jo mahdollisesta avioliitosta miehen kanssa, koska hän itsekin oli noussut tavallisesta kauppa-apulaisesta perijättäreksi. Mutta Anna antautuu vain sentimentaalisiin haaveisiin, eikä tee asialle mitää.

Seuraavana päivänä on jouluillalliset vieraineen. Anna ajattelee tapaamaansa työläismiestä. mutta huomaa kuinka vaikeaa olisi saada tuollainen yksinkertainen mies omaksumaan hienoja tapoja sekä osallistumaan keskusteluihin. Anna ei jaksaa toteuttaa haavettaan, eikä hän jaksaa myöskään ponnistella hyödyllisen kohteen hakemiseksi lahjoitukselleen.

Illallisten jälkeen sattuu niin, että Anna aivan kuin mielijohteesta antaa koko 1500 ruplan rahasumman – joka merkitsee monen vuoden palkkaa – ikään kuin joululahjana eräälle vieraalleen. Traagista ja ironista on se, että päähenkilö ei pitänyt lainkaan tästä lipevästä vierailijasta, mutta hänelle tuo rahasumma oli vaivatonta lahjoittaa. Hän osasi myös kiittää lahjasta hyvin vähäeleisesti, ja siksi tuo rahasumma oli paljon helpompi livauttaa hänelle. Todellisessa tarpeessa olevien auttaminen olisi ollut liian vaikeaa Annalle.